

Hemşirelik Öğrencilerinin Kanıta Dayalı Hemşirelik Uygulamalarına İlişkin Farkındalıklarının İncelenmesi

An Investigation of Nursing Students' Awareness of Evidence-Based Nursing Practices

ECE KURT*
AYTEN ZAYBAK**

Cite this article as: Kurt E, Zaybak A. Hemşirelik öğrencilerinin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına ilişkin farkındalıklarının incelenmesi. HEAD. 2019; 16 (4): 276-281

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı, Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih ve no: 23/11/2017, 337-2017).
Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya katılan öğrencilerden yazılı onam alınmıştır.
Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.
Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almamışlardır.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the Ege University, Ethics Committee of Scientific Research & Publishing (23/11/2017, 337-2017).
Informed Consent: Written informed consent was obtained from nurses who participated in this study.
Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.
Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

© Telif Hakkı 2019 Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Semahat Arsel Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Merkezi (SANERC).
Logos Tıp Yayıncılık tarafından yayımlanmaktadır.
© Copyright 2019 by Koç University School of Nursing Semahat Arsel Nursing Education and Research Center (SANERC).
This Journal published by Logos Medical Publishing.

ÖZ

Amaç: Bu çalışma hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kanıta dayalı uygulama ile ilgili farkındalıklarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini İzmir ilinde bulunan bir hemşirelik fakültesinde Kasım 2017 – Mart 2018 tarihleri arasında entegre sistem ile öğretim gören 188 4.sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Veriler, öğrencilerin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına ilişkin bilgi düzeylerini ölçen 20 soruluk bir anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizi için sayı ve yüzdelik dağılımlar ortalama ve standart sapma kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmadaki öğrencilerin %53.7'sinin KDU hakkında eğitim aldığı, %86.2'sinin KDU hakkında eğitime ihtiyacı olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %67'sinin lisans eğitimleri süresince derslerde KDU hakkında bilgi sahibi olduğu ve hemşirelikte kullanılan Joanna Briggs Enstitüsü kanıt düzeyi sınıflamasını örneklemin yalnızca %1.2'sinin doğru sıralandığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Hasta bakım sonuçlarında hemşirelik bakımının kalitesini artırmak, bakımı standardize etmek ve hasta memnuniyetini artırmak; lisans müfredatlarında KDU'ya daha fazla yer verildiğinde, eğitim bu uygulamalarla paralel yürütüldüğünde mümkün olacaktır.

Anahtar kelimeler: Kanıta dayalı hemşirelik; farkındalık; hemşirelik eğitimi.

ABSTRACT

Aim: This study was carried out to evaluate the senior nursing students' awareness of evidence-based nursing practices.

Method: The sample of the research comprised 188 senior students who were educated in an integrated system between November 2017 and March 2018 in a nursing faculty located in the İzmir province. Data were collected by a twenty-item questionnaire that measures students' knowledge of evidence-based nursing practices. Number and percentage distributions and mean and standard deviation were used to analyze the data.

Findings: Of the students in the study, 53.7% were trained in evidence-based practice (EBP) and 86.2% were in need of training in EBP. It was determined that 67% of the students had knowledge of EBP during their undergraduate training and that only 1.2% of the sample ranked the Joanna Briggs Institute as evidence level classification.

Results: EBP training should be included in the undergraduate curriculum in parallel with the practices of increasing the quality of nursing care in patient care outcomes, standardizing care, and increasing patient satisfaction.

Keywords: Evidence-based nursing; awareness; nursing education.

* E Kurt, Öğr. Gör.
Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Adana
Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
Ece Kurt, Öğr. Gör.
Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Adana
Tel: 0 322 338 60 84
e-mail: ece_ece3543@hotmail.com

** A Zaybak, Prof. Dr.
Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İzmir
e-mail: aytenzaybak@gmail.com

Kanıta dayalı uygulama (KDU), klinik kararları destekleme süreci için, en iyi kullanım şeklidir.⁽¹⁾ Kanıt, hastaların olabilecek en iyi bakımı almasını sağlayan bir araçtır. Hemşirelik bakımının kalitesinin artması, klinik uygulamalarda ve hasta bakım sonuçlarında farklılık, bakımın standardize edilmesi ve hasta memnuniyetinde artma kanıt temelli uygulamalar sayesinde kolaylaşacaktır.⁽²⁻⁴⁾

Kanıta dayalı hemşirelik (KDH) "hastalara en iyi bakımı sunabilmek için hasta bakımına ilişkin kararlarda, bilimsel yöntemle elde edilen en iyi kanıtların, deneyimler ve hasta tercihleri ile birleştirilerek hemşirelik bakımında kullanma yaklaşımı" olarak tanımlanmaktadır.^(5,6) Kanıta Dayalı Hemşirelik, diğer sağlık disiplinlerinde olduğu gibi kanıta dayalı tıp (KDT) hareketinden doğmuş, İngiltere, Kanada, ABD, Almanya, Yeni Zelanda ve Avustralya'da kanıta dayalı hemşirelik merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerde KDH uygulamalarını destekleyen eğitim programları düzenlenmekte, sistematik incelemeler ve kanıta dayalı uygulama rehberleri yayımlanmaktadır.⁽⁴⁻⁶⁾

Hemşirelik Yönetmeliği'nde ülkemizde hemşirelerin görev, yetki ve sorumlulukları "Her ortamda bireyin, ailenin ve toplumun hemşirelik girişimleri ile karşılanabilecek sağlıkla ilgili ihtiyaçlarını belirler ve hemşirelik tanımlama süreci kapsamında belirlenen ihtiyaçlar çerçevesinde hemşirelik bakımını kanıta dayalı olarak planlar, uygular, değerlendirir ve denetler" (Madde 6/a) şeklinde belirtilmektedir.⁽⁷⁾ Uluslararası Hemşireler Birliği de 2012 yılı temasını "Kanıttan Eyleme" olarak belirlemiş, sağlık hizmetlerinde tüm topluma kaliteli hemşirelik hizmetlerini sunarken kanıta dayalı yaklaşımların kullanılması için sürekli çaba göstermek gerektiğini vurgulamıştır.⁽⁸⁾

Türkiye'nin Bologna Süreci Uygulamaları kapsamında yürütülen ve tüm lisans-lisansüstü eğitim programlarının yeterliklerinin belirlenmesine yönelik olarak yapılan çalışmalarda da eğitim programlarının mezunlara kanıtları kullanma becerisi kazandırması gerektiği vurgulanmaktadır.⁽⁹⁾ Benzer şekilde, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi Raporunda da lisans mezunlarından "Alanında edindiği ileri düzeydeki bilgi ve becerileri kullanarak verileri yorumlayabilme ve değerlendirebilme, sorunları tanımlayabilme, analiz edebilme, araştırmalara ve kanıtlara dayalı çözüm önerileri geliştirebilme"leri beklenmektedir.⁽¹⁰⁾ Nitekim, ülkemizde lisans eğitimi veren hemşirelik okullarının mezunlarına kazandırmak istediği yeterlikler arasında, mezunların "Sağlıklı/ hasta birey, aile ve toplumun sağlık bakımı gereksinimlerini kanıta dayalı ve bütüncül yaklaşımla karşılaması" yer alırken⁽⁹⁾, kanıta dayalı uygulamalar konusu eğitim programlarında ayrı ders olarak veya başka bir dersin içinde konu olarak daha fazla yer bulmaya başlamıştır.

Dünyadaki çoğu hemşirelik programında KDU klinik yerleşimlerin bir parçası olarak değil sınıf içi öğrenme yoluyla öğrencilere öğretilmeye çalışılmıştır.⁽¹¹⁾ Bununla birlikte, Benner ve arkadaşları, hemşirelik eğitiminde radikal dönüşüm çağrısında bulunarak, bu modelde önemli değişiklikler önermiş;

özellikle de "özü genişletilmemiş bilgileri kapsayan bir odaktan, belirli klinik durumlarda dikkat ve eylem hissi" ve "sınıf ve klinik öğretimin keskin ayrımından her alanda entegre öğretime" kadar geniş bir yelpaze sunmuştur.⁽¹²⁾ Bu çağrı ayrıca KDU'yu lisans hemşireliği öğrencilerine öğretmek için pedagojik stratejileri inceleyen Aglen'in son zamanlı sistematik derlemesi tarafından da desteklenmektedir.⁽¹³⁾ Gelecekte profesyonel hemşirelerin sürekli değişen sağlık sektöründe var olabilmeleri için kanıta dayalı uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmaları ve bunları klinik çalışmalarına entegre etmeleri gerekir.⁽¹⁴⁾ Hemşirelik öğrencilerinin mezun olduktan sonra mesleki uygulamalarında kanıtları kullanma, değerlendirme becerilerinin geliştirilmesi için hemşirelik eğitim programlarının düzenlenmesi gerekir.

Öğrenci hemşirelerin araştırma bulgularını kliniğe aktarmamasının nedenleri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında; kanıta dayalı uygulama ile ilgili müfredat ve kaynakların yetersizliği, yabancı dil engeli, makalelerin açık-okunur ve cazip şekilde yazılmaması, araştırma sonuçlarının ulaşılabilmemesi, öğrencilerin olumsuz tutumu, bilgi, beceri ve farkındalıklarının az olması, okul-hastane işbirliğinin yetersiz olması ve klinikteki personel ve yöneticilerin KDU bulgularını uygulamaya karşı dirençleri gösterilmektedir.^(8,15-18) Öğrencilerin, KDU kullanımını için gerekli becerileri (literatür tarama, kanıt değerlendirme, araştırmaları eleştirel analiz edebilme ve araştırma bulgularını klinik uygulamaya aktarılması gibi) kazanmaları, meslek yaşamlarında kolaylık sağlayacaktır.⁽¹⁹⁾ Bununla birlikte, hemşirelik öğrencileri profesyonel hemşirelere kanıta dayalı uygulama bilgilerini aktarabilecek pozisyonadırlar.⁽²⁰⁾ Bu bağlamda da mezuniyet aşamasına gelmiş ve yakın bir gelecekte meslek yaşamına başlayacak olan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kanıta dayalı uygulamalar konusunda farkındalıklarının olması gerekmektedir. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin kanıta dayalı uygulamalar ile ilgili farkındalık ve yeterliliklerini değerlendiren çalışmalara gereksinim vardır. Ülkemizde, son sınıf hemşirelik öğrencilerinin KDU hakkında farkındalıklarını inceleyen tek bir çalışmaya rastlanmıştır.⁽⁹⁾ Oysaki, bu alanda yapılan çalışma sonuçları, hemşirelik okullarına öğrenme hedeflerine ulaşma durumlarını görme fırsatı sağlayacaktır. Hemşirelik öğrencilerinin KDU hakkındaki farkındalıklarının incelenmesinin, mevcut durumun ortaya konmasının yanında, nitelikli mezunlar için eğitim programlarının gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kanıta dayalı uygulama ile ilgili farkındalıklarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, "Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kanıta dayalı uygulama ile ilgili farkındalıkları arasında fark var mıdır?" ve "Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kanıta dayalı uygulama ile ilgili farkındalık düzeyleri nedir?" sorularına yanıt aramaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Bu çalışma tanımlayıcı niteliğinde tasarlanmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma, bir üniversitenin Hemşirelik Fakültesi son sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Sonuçlarımız, araştırma örneklemiyle sınırlıdır, genellemek doğru olmayacağı gibi bu konuyla ilgili araştırmaların daha büyük örneklem gruplarında yapılması önerilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bir üniversitenin hemşirelik fakültesi son sınıf öğrencileri (N=447) oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup ulaşılabilen ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler (n=188) araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Son sınıf öğrencileri, intörlük uygulamaları nedeniyle bir çok dış kurumda da (hastane ve saha/alan stajı) uygulamaya çıktığından evrenin %42.05'ine ulaşılabilmektedir. Araştırmanın yapıldığı fakültede entegre eğitim sistemi uygulanmaktadır. Öğrenciler ilk 3 yıl teorik derslerin tamamını almakta ve her bir meslek dersinin stajını tamamlamaktadır. Son sınıfta ise intörlük uygulaması yapmaktadırlar. Uygulanan müfredat programında “kanıta dayalı uygulamalar” dersi bulunmamakla birlikte, müfredat programında “hemşirelikte araştırma” dersi bulunmakta ve öğrenciler klinik uygulamalar sırasında vaka sunumu yapmakta ve uygulama alanları ile ilgili araştırma makalesi incelemesi yapmaktadırlar. Tüm bu sunum ve incelemelerde verilen konular üzerinde, hemşirelikte kanıta dayalı uygulamaların önemine dikkat çekilmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Kasım 2017-Mart 2018 tarihleri arasında anket yöntemi ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasında öncelikle öğrencilerinden aydınlatılmış onam alınmış, sonrasında kanıta dayalı uygulama/hemşirelik farkındalıklarını değerlendiren, literatür taranarak hazırlanan ve alana ilişkin 20 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır. Bu formda öğrencilerin demografik verileri ilk 5 soruda sorgulanmış olup kalan 15 soru kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına ilişkindir. Sorgulanan 15 soru, araştırma becerisi, KDU hakkında literatür bilgisi, kanıt düzeylerini numaralandırma ve KDU deneyimlerinin olup olmaması gibi hem bilişsel hem de davranışsal alana yöneliktir. Araştırmada, hemşirelikte kullanılan Joanna Briggs Enstitüsü kanıt düzeyi sınıflaması kanışık bir sıralama ile verilerek öğrencilerden kanıt tiplerini düzeylerine göre, kanıt düzeyi en yüksek olana “1” en düşük olana “6” olacak şekilde numaralandırılmaları istenmiştir. Araştırmanın uygulanma zamanı için, öğrencilerin ortak dersleri belirlenerek uygun günler organize edilmiştir. Daha sonra çalışmaya katılmayı kabul eden gönüllü öğrencilerden aynı anda anketleri doldurmaları istenmiştir. Anketlerin doldurulma süresi toplamda 5-10 dakikadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılması için Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Referans no= 337-2017) resmi izin ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden yazılı onam alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri IBM SPSS Statistics 18 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Kategorik verileri tanımlamada frekans (n) ve yüzde (%), sürekli değişkenleri tanımlamada ortalama ve standart sapma kullanılmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin yaş ortalaması 22.21 ± 1.10 ; %88.3'ü kadın; %71.3'ü Anadolu Lisesi mezunu, %28.7'sinin Anadolu öğretmen, sağlık meslek ve düz lise mezunlarından oluştuğu belirlendi. Öğrencilerin %93.6'sı herhangi bir işte çalışmayan grubu oluştururken %4.8'i sağlık hizmetlerinde, %1.6'sı ise sağlık dışı sektörde çalışmaktadır. Öğrencilerin bilimsel yayın okuma durumları sorgulandığında, %23.4'ünün hiç bilimsel yayın okumadığı, %34'ünün yılda birkaç kez, %31.4'ünün ayda bir kez, %11.2'sinin de haftada bir kez bilimsel yayın okuduğu belirlenmiştir. Çalışmadaki öğrencilerin %53.7 'si kanıta dayalı uygulama hakkında eğitim aldığını belirtmiş, eğitim alan öğrencilerin (n=101), %74.3'ünün araştırma dersinde, %10.9'unun biyoistatistik dersinde, %14.8'inin eğitim, konferans, sempozyum veya kongrede eğitim aldığını bildirmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %86.2'si KDU hakkında eğitime ihtiyacı olduğunu, %13.8'i ise ihtiyacı olmadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin %67.0'si lisans eğitimleri süresince derslerde kanıta dayalı uygulama/hemşirelik konularına yer verildiğini, %8.5'i yer verilmediğini, %24.5'i ise bu konu hakkında bilgisinin olmadığını ifade etmiş; %81.4'ü literatür taraması yapmayı bildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin literatür taraması için kullandıkları veri tabanları incelendiğinde, en yüksek oranlarla Google Akademik (%77.7), PubMed (%49.5), Medline (%45.2) ve Scienccedirect (%31.4) veri tabanlarının kullanıldığı görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Kullandıkları Veri Tabanı Dağılımı (n:188)

VERİ TABANLARI	n*	%
Medline	85	45.2
Ulakbim	21	11.2
Cochrane Database	10	5.3
PubMed	93	49.5
Scienccedirect	59	31.4
GoogleAkademik	146	77.7
Ulusal tez merkezi	42	22.3
Diğer (Üniversite kütüphanesi, Elsevier, Up-ToDate)	10	5.2

* Öğrenciler birden fazla seçeneğe işaretlemiştir.

Çalışmadaki öğrencilerin %48.9'unun bilimsel bir kongre, toplantı veya konferansa katıldığı, %51.1'inin ise katılmadığı, bilimsel bir toplantıya katıldığını bildirenlerin %29.3'ü bildiri ile veya konuşmacı olarak, %70.7'i bildirisiz olarak katılmıştır.

Araştırmada, hemşirelikte kullanılan Joanna Briggs Enstitüsü kanıt düzeyi sınıflaması karışık bir sıralama ile verilerek öğrencilerden kanıt tiplerini düzeylerine göre, kanıt düzeyi en yüksek olana "1" en düşük olana "6" olacak şekilde numaralandırılmaları istenmiştir. Öğrencilerin 13'ü bu soruyu yanıtsız bırakırken, % 52.4'ü bir adet kanıt tipinin, %13.4'ünün 2 adet, %3.6'sı 3 adet, %1.2'si 4 adet kanıt tipinin sıralamasını doğru bir şekilde yaparken, %1.2'si (2 öğrenci) kanıt tiplerinin tamamının sıralamasını doğru yapmıştır. Kanıt tipine göre verilen doğru yanıtlar incelendiğinde, en yüksek doğru cevaplanma oranıyla "Kanıt 3 (%25.6)", en düşük oranla "Kanıt 4 (%6.09) seçilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Kanıt Türlerini/Düzeylerini Doğru Sıralama Oranlarının Dağılımı

KANIT TÜRÜ	DOĞRU YANIT	
	n	(%)
Randomize kontrollü çalışmalarla yapılmış sistematik incelemelerden elde edilen kanıtlar (Kanıt 1)	13	15.8
En az bir, iyi tasarlanmış, randomize kontrollü çalışmalardan elde edilen kanıt (Kanıt 2)	13	15.8
Randomize olmayan iyi tasarlanmış kontrollü çalışmalardan elde edilen kanıt (Kanıt 3)	21	25.6
Birden fazla merkez/grup tarafından yapılmış, iyi tasarlanmış kohort ya da vaka-kontrol çalışmalardan elde edilen kanıt (Kanıt 4)	5	6.09
Girişimli ya da girişimsiz çoklu zaman serilerinden elde edilen kanıt. Kontrolsüz deneysel çalışmaların etkileyici sonuçları (Kanıt 5)	18	21.9
Klinik deneyimlere dayalı, saygın otoritelerin görüşleri, tanımlayıcı çalışmalar ya da uzman komite raporları (Kanıt6)	12	14.6

Tartışma

Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kanıt dayalı uygulamalar ile ilgili farkındalıklarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda, öğrencilerin bilimsel yayın okuma sıklıklarının oldukça düşük olduğu, bilimsel bir yayın okuma sıklığı hiç (%23.4) veya yılda birkaç kez (%31.4) olan öğrencilerin yarıdan fazla olduğu, bunun yanında haftada bir yayın okuduğunu bildiren öğrencilerin oranının oldukça düşük (%11.2) olduğu bulunmuştur. Karadaş ve Özdemir'in çalışmasında ayda en fazla 1-2 makale okuyan öğrencilerin oranı %20 olarak bulunmuş, Konuk Şener ve arkadaşları ise, hemşirelik öğrencilerinin herhangi bir mesleki yayını takip etme oranını %69 olarak saptamıştır.^(21, 22) Araştırma kapsamına alınan öğrencilerden intörn uygulamaları kapsamında uygulama alanları ile ilgili bilimsel bir araştırma makalesine ulaşım makaleyi eleştirel olarak analiz etmeleri istenmektedir. Bu

durumun öğrencilerin bilimsel makale okuma sıklığında artışa neden olabileceği varsayımına göre öğrencilerin bilimsel yayın okuma sıklığının beklenenden düşük olduğu söylenebilir.

Johansson ve arkadaşlarının⁽²³⁾ hemşirelerin kanıt dayalı uygulama tutumlarını incelediği çalışmasında hemşirelerin kanıt dayalı uygulama hakkında katıldıkları kurs ve aktivitelerin tutumlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Blackman ve Giles'in⁽²⁴⁾ çalışmasında da KDU süreçlerinde bilgi ve beceri eksikliğinin giderilmesinde önemli bir adım olduğu gösterilmiştir. Bizim çalışmamızda, öğrencilerin %53.7'si KDU hakkında eğitim aldığı, eğitim alan öğrencilerin çoğunluğu (%74.3) bu eğitimi araştırma dersinde aldığını ve yine öğrencilerin çoğu (%67.0) lisans eğitimleri süresince derslerde kanıt dayalı uygulama/hemşirelik konularına yer verildiğini belirtmiştir. Bunun yanında, öğrencilerin %86.2'si KDU hakkında eğitime ihtiyacı olduğunu bildirmiştir. Özer-Küçük ve ark.'nın⁽¹⁹⁾ çalışmasında da benzer şekilde hemşirelik öğrencilerin %90'dan fazlası kanıt dayalı tıp ile ilgili daha fazla bilgi almak ve kanıt dayalı hemşirelik alanında bir eğitime ya da programa katılmak istediğini belirtmiştir. Yurtdışı çalışmalarda öğrencilerin KDU hakkında motive, heyecanlı ve istekli oldukları fakat bu konuda bilgi ve beceri sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır.^(4,25) Bu çalışmadan elde edilen çalışma sonuçlarının diğer çalışma sonuçlarının destekler özellikle olduğu görülmektedir. Bu nedenle de öğrencilerin almış oldukları eğitim sırasında verilen kanıt dayalı uygulamalar ile ilgili bilgi ve uygulamaların yeterli veya etkili olmadığı ve bu konuda eğitim programlarında iyileştirmeye gidilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Hemşirelerin kanıt düzeylerini belirleyebilmeleri ve uygun kanıtları uygulamaya aktarabilmeleri için literatür tarama yeterliliğinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır.⁽²⁶⁾ Çalışma sonucunda, öğrencilerin %81.4'ü literatür taraması yapmayı bildiğini belirtmiştir. Bu oran Özer-Küçük ve ark.'nın⁽²⁷⁾ çalışmasında %97.3'dür. Formigoni ve arkadaşlarının çalışmasında da öğrencilerin %64'ü interneti, literatür tarama aracılığıyla en güncel kanıtlara ulaşmak için kullandıkları saptanmıştır. Diğer araştırma sonuçlarını destekler özellikle olan çalışma bulguları doğrultusunda literatür taramayı bilen öğrencilerin oranının yüksek olduğu söylenebilir. Ancak, öğrencilerin literatürü kanıt dayalı uygulamalar kapsamında etkin bir şekilde kullanabilmeleri önemlidir. Bu nedenle, hemşirelik öğrencilerinin literatür taramayı ve taramalar sonucu ulaşılan bilgileri analiz etme ve uygulamaya aktarabilmeyi ne düzeyde gerçekleştirebildiğinin sorgulanması gerekmektedir.

Öğrencilerin literatür taraması için kullandıkları veri tabanının, en yüksek oranla Google Akademik (%77.7) olduğu ve bunu PubMed, Medline ve Scencedirect veri tabanlarının izlediği saptanmıştır (Tablo 1). Ross'un⁽²⁸⁾ çalışmasında en çok kullanılan veri tabanının Medline, Özer-Küçük ve ark.'nın⁽¹⁹⁾ çalışmasında ise en çok kullanılan veritabanlarının sırasıyla Google Akademik, Cochrane Database ve Ulakbim olduğu rapor edilmiştir. Araştırma sonuçları arasında Google Akademik veri tabanının genelde ilk sırada yer aldığı görülmekle birlikte diğer veri

tabanlarının kullanımında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların veri tabanlarına erişim kısıtlılığı, eğitim görülen kurumun veri tabanlarına erişim imkanını sağlama durumu, öğrencinin literatür tarama bilgisi, yabancı dil yeterliliği ve ülkeler arasındaki farklılıklar gibi birçok faktörden etkilenebileceği göz önüne alındığında beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Lisans eğitimi süresince öğrencilerin klinik araştırmalara ve bilimsel aktivitelere katılımı, araştırma sürecini öğrenme ve kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarının kullanımını arttırmada etkilidir.^(29,30) Harrigan ve arkadaşları⁽³¹⁾ çoğu hemşirenin, eğitim süresince öğrendikleri araştırma kanıtlarını ihmal etme ya da dikkate almalarının; hemşirelik bakımlarının temelini oluşturduğunu savunur. Bu nedenle okul yıllarında bilimsel araştırma yapma tecrübesinin, mezun olduktan sonraki profesyonel gelişimine büyük katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin yarıya yakının (%48.9) bilimsel bir toplantıya katıldığı, bu öğrencilerden %29.3'ünün bildiri ile veya konuşmacı olarak katıldığı belirlenmiştir. Konuk Şener ve arkadaşlarının⁽²²⁾ çalışmasında herhangi bir bilimsel toplantıya katılma oranı %32.6 olarak gösterilmiştir. Konuk Şener ve ark.'larının⁽²²⁾ çalışma sonuçlarına göre bilimsel toplantılara katılma oranı daha yüksek bulunmakla birlikte, öğrencilerin bilimsel toplantılara katılımının desteklenmesi ve motive edilmesi, öğrencilerin güncel bilgiyi takip etme, araştırma sürecini kavrama, analiz edebilme becerilerini geliştirme ve kanıta dayalı uygulamalar hakkında farkındalıklarını arttırmaya katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmada, hemşirelikte kullanılan kanıt düzeyi sınıflaması, karışık bir sıralama ile verilerek öğrencilerden kanıt tiplerini düzeylerine göre, "1"den "6" ya kadar numaralandırılmaları istenmiştir. Öğrencilerin 13'ü bu soruyu yanıtsız bırakmış olup, sadece %1.2'si (2 öğrenci) kanıt tiplerinin tamamının sıralamasını doğru yapmıştır. Bu sonuç öğrencilerin kanıt tipleri hakkında bilgilerinin yetersiz olduğunu ve dolayısıyla bilimsel makaleleri analiz etme becerilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir (Tablo 2). Bu durum, hemşirelik eğitim kurumlarının eğitim programı çıktıları arasında yer alan "mezunlarımız, hemşirelik bakımını kanıta dayalı olarak planlar ve uygular" şeklindeki belirlenen çıktılara ulaşma durumunun sorgulanmasını gerektirir.⁽⁷⁾ Bu nedenle, hemşire eğitimcilerin KDU uygulamaların öğretimi kapsamında eğitim programlarını gözden geçirmelerinde yarar olduğu düşünülmektedir.

Sonuç

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun hemşirelikte kanıta dayalı uygulama konusunda farkındalığının olmadığı saptanmıştır. Öğrenciler kanıt düzeylerini doğru sıralayamamaktadır. Ayrıca öğrenciler hemşirelikte kanıta dayalı uygulamaya ihtiyaç duyduklarını ve bu konuda eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Yine bilimsel yayın okuma sıklıklarının yetersiz olduğu görülmüştür. Saptanan bir diğer zayıflık ise öğrencilerin bilimsel araştırma/bildiri yapma oranlarının düşük olduğudur.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilerimiz; lisans eğitiminde dersler; verilen bilgilerin kaynakları ve ne kadar uygulanabilir olduğuna dair tartışmaya dayalı olmalı, öğrenciler bu sayede kendi kendine öğrenmeye ve eleştirel bakış açısı kazanmaya teşvik edilmiş olur. Bu amaçlara ulaşabilmek için vaka sunumları, literatür incelemeleri ve klinik uygulamalar etkili olacaktır. Lisans müfredatlarında KDU'ya daha fazla yer verilmesi, eğitim bu uygulamalarla paralel yürütülmelidir. KDU bilgilerinin klinik hemşirelerine aktarımının; öğrencilerin farkındalıklarını arttırmasına katkı sağlayacağını düşündürmektedir. Bu nedenle akademisyenler ve klinisyenler, öğrencinin öğrenmesinde ve klinik bakım süreçlerinde ilerleme sağlayacak işbirlikleri kuralmalıdır. Öğrencilerin KDU konusunda farkındalıklarının artırılması ve araştırmaların klinik uygulamalara yansıtılması konusunda farklı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Stetler CB, Brunell M, Giuliano K.K. et al. Evidence-based practice and the role of nursing leadership. *Jona*. 1998;28(7/8):45-53.
2. Beyea SC, Slattery MJ. Evidence-based practice in nursing: a guide to successful implementation Marblehead, MA: HCPro, Inc, 2006 http://www.hcmarketplace.com/supplemental/3737_Browse.Pdf. Accessed: 16.03.2015.
3. Leufer T, Cleary-Holdforth J. Evidence-based practice: improving patient outcomes. *Nurs Stand*. 2009;23(32):35-39. doi:10.7748/ns.23.32.35.s46.
4. Melynk B.M, Fineout-Overholt E, Ackerman M. Evidence-based practice: the past, the present, and recommendations for the millenium. *Pediatric Nursing*. 2008;26(1):77-80.
5. Kathleen R.S. The impact of evidence-based practice in nursing and the next big ideas. *The Online Journal of Issues in Nursing*. 2013;18(2).
6. Kocaman G. Hemşirelikte kanıta dayalı uygulamalar. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2003;2:61-69.
7. Hemşirelik Yönetmeliği Resmi Gazete Tarihi: 08.03.2010 Resmi Gazete Sayısı: 27515. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/03/20100308-4.htm>. Yayınlanma Tarihi: 8 Mart 2010.
8. International Council of Nurses. Closing the gap: from evidence to action. in: chapter1. Understanding evidence-based practice. 3rd Ed. Geneva: Jean-Marteau Publishing. 2012;p:5-10.
9. Hemşirelik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği. Öz değerlendirme Raporu Hazırlama Kılavuzu Sürüm:2.0. 25.01.2016.
10. Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) Yönetmelik Taslağı. <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=101&duyuruuid=357>.
11. Ciliska, D. Educating for evidence-based practice. *Journal of Professional Nursing*. 2005;21:345-350. doi:10.1016/j.profnurs.2005.10.008.
12. Benner P, Sutphen, M, Leonard V, et al. A profession transformed. *Educating nurses: a call for radical transformation*. 1st ed. San Francisco, CA: Jossey-Bass; 2010.
13. Aglen B. Pedagogical strategies to teach bachelor students evidence-based practice: a systematic review. *Nurse Education Today*. 2016;36:255-263. doi: 10.1016/j.nedt.2015.08.025.
14. Çınar N, Akduran F, Aşkan M. ve ark. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyi ve eleştirel düşüncelerini etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri J. Nurs. Sci*. 2012;4(1):8-14.
15. Brooke J, Hvalic-Touzery S, Skela-Savic B. Student nurse perceptions on evidence-based practice and research: an exploratory research study involving students from the university of greenwich, england and the faculty of health care jessenice, slovenia. *Nurse Education Today*. 2015;35(7):6-11. doi: 10.1016/j.nedt.2015.02.026.
16. Brown CE, Kim SC, Stichler JF et al. Predictors of knowledge, attitudes, use and future use of evidence-based practice among baccalaureate nursing students at two universities. *Nurse Education Today*. 2010, 30,521-527. doi: 10.1016/j.nedt.2009.10.021

17. Huang F-F, Zhang N, Han X-Y. Improve nursing in evidence-based practice: how chinese nurses' read and comprehend scientific literature. *International Journal Of Nursing Sciences*. 2017;4(3):1-7. doi: 10.1016/j.ijnss.2017.05.003
18. Johnston, J.M, Leung, G.M, Fielding R. ve ark. The development and validation of a knowledge, attitude, and behavior questionnaire to assess undergraduate evidence-based practice teaching and learning. *Medical Education*. 2003;37:992-1000. doi: 10.1046/j.1365-2923.2003.01678.x
19. Özer Küçük E, Çakmak S, Kapucu S ve ark. Hemşirelik öğrencilerinin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2017;4(2):1-12.
20. Karayağız Muslu G, Baybek H, Tozak Yıldız H ve ark. Öğrencilerin kanıta dayalı hemşirelik konusundaki bilgi, tutum ve davranışları ölçeği'nin türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*. 2015;(2):3:1-16.
21. Karadaş C, Özdemir L. Hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2015;30-39.
22. Konuk Şener D, Arslan S, Cangür Ş, Aydın M. Bir grup lisans hemşirelik öğrencisinin mesleki araştırma ve gelişmelere yönelik farkındalık ve tutumları. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*. 2016;8(4):317-24. doi: 10.5336/nurses.2015-46630
23. Johansson B, Fogelberg-Dahm M, Wadensten B. Evidence-based practice: the importance of education and leadership. *Journal Of Nursing Management*. 2010;18:70-77. doi: 10.1111/j.1365-2834.2009.01060.x.
24. Blackman IR, Giles TM. Can nursing students practice what is preached? factors impacting graduating nurses' abilities and achievement to apply evidence-based practices. *Worldviews On Evidence-based Nursing*. 2017;(14):108-117. doi: 10.1111/wvn.12205. Epub 2017 Feb 13.
25. Thiel L, Ghosh, Y. Determining registered nurses' readiness for evidence-based practice. *Worldviews Evid. Based Nurs*. 2008;5(4):182-192. doi: 10.1111/j.1741-6787.2008.00137.x.
26. Jacobs S.K, Rosenfeld P, Haber J. Information literacy as the foundation for evidence-based practice in graduate nursing education: a curriculum-integrated approach. *J Prof Nurs*. 2003;19(5):320-8. doi:10.1016/s8755-7223(03)00097-8
27. Formigoni C, Gualdana I, Fornasari D. Nurses' online information use and literature searching skills: a survey in SBBL network. 15th EAHIL Conference. 2016 June 06-11; Seville, Spain.
28. Ross J. Information literacy for evidence-based practice in perianesthesia nurses: readiness for evidence-based practice. *Journal Perianesth Nurs*. 2010;25(2):64-70. doi:10.1016/j.jopan.2010.01.007.
29. Henoch I, Jakobsson-Ung E, Ozanne A. et al. Nursing students' experiences of involvement in clinical research: an exploratory study. *Nurse Educ Pract*. 2014;14(2):188-94. doi: 10.1016/j.nepr.2013.07.009.
30. Toraman AU, Bayık-Temel A, Kalkım A ve ark. Attitudes and awareness of research among nursing student strained based <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/03/20100308-4.htm> Classical and integrated education model. *DEUHYOED*. 2013;6(3):132-8. doi: 10.1111/ijn.12517.
31. Harrigan H.B, Hess R.F, Weinland J.A. A survey of registered nurses readiness for evidence-based practice: a multidisciplinary project. *Journal Of Hospital*. 2008;8(4):440-448. doi: 10.1080/15323260802382802